

EERSTE BRIEF — *Kiev*

Weet u waarom ik u mis, mevrouw de markiezin? Omdat u geen vrouw bent als alle andere en omdat ik geen man ben als alle andere, in die zin dat ik meer achting voor u heb dan degenen die u omringen. En weet u waarom u geen vrouw bent als alle andere? Omdat u goed bent, ook al denken velen van niet. Omdat u eenvoudig bent, ook al komt u altijd geestig uit de hoek, zonder dat u daar moeite voor hoeft te doen. Het komt door uw welbespraaktheid. Men kan niet zeggen dat de geest over u vaardig wordt: u bent vaardig met de geest. U hoeft zich niet in te spannen om epigrammen te bedenken, ze komen u spontaan aanwaaien. Over vijftig jaar zal uw spitsheid u tot een tweede madame du Deffand, uw scherpe verstand u tot een tweede madame Geoffrin en uw goede smaak u tot een tweede madame de Mirepoix maken.¹ Op uw twintigste verenigt u alle talenten in zich van die dames die samen drie eeuwen oud zijn. U hebt de gratie van elegante vrouwen zonder er een beroep van te maken. U bent superieur aan andere vrouwen zonder de mensen af te schrikken, tenzij het dwazen zijn. Van u doen er evenveel gedenkwaardige als geestige uitspraken de ronde. ‘Je kunt beter geen minnaars nemen, want dat is zoveel als capituleren’ is een heel diepzinnige en volstrekt nieuwe gedachte. U verkeert vaker in verlegenheid dan dat u anderen in verlegenheid brengt, en wan-

neer dat het geval is, begint u gejaagd en druk te mompelen, zoals mensen die op straat lopen te zingen omdat ze bang zijn voor dieven, wat erg vermakelijk is. U bent een bijzonder innemende vrouw en een bijzonder knappe gezelschapsgenoot, u bent, kortom, wat ik hier het meeste mis.

God, wat een leven, wat een drukte! Wat een diamanten, goud, sterren en ordelinten, zelfs zonder de kruisen van de Orde van de Heilige Geest! Wat een kettingen, linten, tulbanden en wat een rode mutsen, puntig of gevoerd! Die worden gedragen door groteske figuren met een Chinese neus en spleetogen, die met hun hoofd knikken als de porseleinen figuurtjes op uw schoorsteenmantel. Het zijn Lezgiërs² en ze zijn gekomen als gezanten, zoals vele andere onderdanen, van de grenzen van de Grote Muur van het Chinese rijk, uit Perzië en Byzantium. Dat is heel wat indrukwekkender dan een paar afgevaardigden van het parlement of van de raad van een provincie stad, die van twintig mijl verderop met de koets naar Versailles komen om onbeduidende belangen te behartigen.

Lodewijk XIV zou jaloers zijn geweest op zijn collega Catharina II, of hij zou met haar zijn getrouwd om toch maar een mooi *lever*³ te hebben. De Kaukasische koningszonen, die van Heraclius⁴ bijvoorbeeld, die hier aanwezig zijn, had hij veel liever zien komen dan een stel oude ridders in de orde van de Heilige Lodewijk. Twintig niet al te zindelijke aartsbisschoppen met baarden die bijna tot aan hun knieën reiken, zijn veel pittoresker dan de koninklijke biechtvader met zijn besje. De ulanen van een Poolse edelman die zijn buurman een halve mijl verderop gaat bezoeken, maken meer

indruk dan de ruiters in livrei die de armzalige, met zes knollen bespannen koets begeleiden van een pruikendrager met een ambtenarenkraag, en hun glimmende sabels, waarvan het geveest met edelstenen is bezet, zijn imponanter dan de witte staf van de grootofficiëren van de koning van Engeland.

De keizerin ontving me alsof ik haar geen zes jaar, maar zes dagen geleden voor het laatst had gezien. Ze herinnerde me aan een heleboel dingen die alleen vorsten zich weten te herinneren, want heersers hebben allemaal een uitstekend geheugen.

Hier is voor elk wat wils: grote en kleine politiek, grote en kleine intriges, Groot- en Klein-Polen. Een paar hooggeplaatsten van dat land, die zichzelf bedriegen, die worden bedrogen of anderen bedriegen – ze zijn allemaal heel aardig, maar toch niet zo aardig als hun vrouwen –, willen zich ervan vergewissen of het de keizerin ter ore is gekomen dat ze haar op hun tumultueuze jongste landdag hebben beledigd. Ze proberen de blik te vangen van Potjomkin, maar dat valt niet mee, want de prins is half scheel en half blind. De vrouwen zijn uit op het lint van de Orde van de Heilige Catharina, om ermee te koketteren en er hun vriendinnen en verwantes de ogen mee uit te steken.

De mensen willen graag oorlog, maar ze zijn er tegelijk bang voor. Ze klagen over de Engelse en Pruisische ministers die de Turken ophitsen en ze dagen hen voortdurend uit. Ik, die niets te verliezen heb, maar misschien wel enige roem zou kunnen verwerven, verlang ernaar met heel mijn hart, maar tegelijk denk ik bij mezelf: mag ik iets wensen dat zoveel rampspoed met zich brengt? En dan dooft mijn verlangen,

maar een restje onrust in mijn bloed laat dat gevoel toch weer ontwaken, terwijl een restje verstand zich ertegen verzet. God, wat zijn wij mensen toch rare wezens! Wie weet moet ik u binnenkort schrijven:

*Maar Parijs zie ik nooit meer weer,
Spoedig daal ik in het graf neer.⁵*

Die gedachte stemt me droevig, want ik wil u graag terugzien. U bent mij dierbaarder dan heel Parijs bij elkaar. Zoujst kwamen ze me warempel halen voor een vuurwerk dat naar ik heb gehoord veertigduizend roebel kost! De pijlen van uw conversatie zijn lang niet zo duur en worden niet, zoals die andere, gevolgd door melancholie en duisternis. Geef mij maar de schittering van uw girandoles en van uw salon.